

Focs festius *a la Mediterrània*

II SIMPOSI INTERNACIONAL

Reus 26, 27 i 28 de maig de 2017

EL FOC A LES FESTES D'HIVERN. SANT ANTONI. FOCs DE TOT L'ANY

CARRUTXA

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

AJUNTAMENT DE REUS

Obra Social "la Caixa"

REUS 2017
CAPITAL DE LA CULTURA
CATALANA

Més informació a: reus@carrutxa.cat • www.carrutxa.cat

PRESENTACIÓ

«Focs festius a la Mediterrània. II Simposi Internacional» —Reus, del 26 al 28 de maig— té l'objectiu de donar a conèixer i posar en valor el ric patrimoni immaterial existent al voltant del foc, amb costums festius força comuns arreu dels països mediterranis, del sud o del nord de les seves ribes, d'un costat o de l'altre de les nombroses muntanyes que els aixopluguen.

La cultura popular ha estat sempre eina motriu de construcció d'identitats, de transformació i de cohesió social, unint pobles i gents per damunt de les seves diferències d'origen, de llengua o de creences. I el foc és —i ha estat— un element físic i simbòlic més de tota l'amalgama de recursos que ho fa possible.

Només que ens fixem en el nostre país, els Països Catalans, el foc té una presència cabdal en les seves celebracions festives: torxes, falles, atxes, aixames, fanalets..., per Nadal o per Reis, fogueres i foguerons per Sant Antoni o per Sant Sebastià, falles arreu del País Valencià, fogueres de Sant Joan... I aquestes només són algunes de les manifestacions més conegudes, però no pas les úniques.

Així doncs, amb aquestes mostres festives suara expressades tindrà lloc aquest simposi, per a parlar de festes de foc del cicle hivernal i de l'estival, de Nadal a Pasqua, amb Sant Antoni i les seves fogueres com a tema central, i de la primavera fins a final d'estiu, amb manifestacions no tan conegudes però no menys importants per a les comunitats que les celebren. I sense oblidar els focs de Sant Joan, tractats ja al I Simposi a Vic.

Us convidem, per tant, a participar-hi, sabedors que en una trobada com aquesta, a més dels coneixements compartits entre tots i que ens enriqueixen, no són menys importants les relacions que s'hi estableixen, motor del desenvolupament de qualsevol comunitat humana més enllà d'allò que hom malda per imposar-nos, les fronteres.

Benvinguts, benvingudes!

Centre de Documentació del Patrimoni i la Memòria / Carrutxa

Què és Carrutxa?

Carrutxa és una entitat cultural de Reus creada al 1980 que treballa en diferents àmbits d'estudi al voltant de la cultura popular i de la memòria històrica, recuperant i difonent el patrimoni etnològic a les comarques del Baix Camp i del Priorat, tot i que en diverses ocasions desplega la recerca en altres zones dels Països Catalans. Al llarg dels més de trenta anys de recerca, l'entitat ha treballat —i treballa— temes tan diversos com la recuperació de la memòria històrica, les músiques i danses populars, la història i l'evolució dels balls de diables, la transmissió del patrimoni oral o la recuperació de festes i tradicions populars. En els darrers anys, amb l'obertura del seu nou local, també treballa amb l'objectiu i voluntat d'esdevenir l'ateneu del barri d'Horts de Miró, contribuint a dinamitzar-hi la cultura juntament amb l'associació de veïns i altres entitats locals.

Programa

Divendres 26 de maig

16h: Recepció dels participants i acreditacions.

17h: Conferència inaugural, a càrrec de Josefina Roma: «Festes d'hivern, el triomf de la vida».

18h: Acte institucional d'inauguració de Focs Festius de la Mediterrània. II Simposi Internacional.

18.20h-18.40h: Descans

18.40h-21h: Presentació de les comunicacions sobre el foc a les festes d'hivern: les diverses manifestacions de foc del dia de Reis —amb les atxes de Tona, Taradell o Vil·lores, les falles de la Riera o de Petrer— o de Nadal—Xixona—, la recuperació de la Fia-Faia o el ball carnavalesc del Tio Tio a la Catalunya Nord.

22.30h: Vetllada de música tradicional catalana i occitana amb Eths quate de Comenge, amb l'espectacle «Sasons de huèc - Temporades de foc», i Corrandes són Corrandes, amb l'espectacle «Aquesta nit fan les falles», al Racó de la Palma.

Dissabte 27 de maig

09.30h: Acreditacions.

10h: Conferència de Ricard Català, «La festa de les Falles: d'un festeig marginal a una festa patrimonial».

10.45h: Conferència de Javier Armenteros, «Las lumbres de San Anton en Jaén».

11.30h-12h: Descans.

12h: Presentació de les comunicacions que tracten la festa de Sant Antoni, la festa principal del cicle hivernal. En aquest àmbit comptarem amb comunicacions que ens parlaran de la festa en llocs tan diferents com Mallorca, el Forcall, Ascó, Canals, Gràcia o el Matarranya.

14h: Dinar obert a tothom prèvia inscripció.

16.30h: Finalització de les comunicacions entorn de Sant Antoni, amb una presentació musical de les tonades de Sant Antoni al nord del País Valencià i la Focara, la foguera típica de la zona de Salento, a la regió italiana de la Pulla.

17.15h: Conferència de Bernat Menetrier, «Eras hèstas deth solstice d'estiu en Aran e Comenge».

18h-18.20h: Descans.

18.20h: Presentació de les comunicacions que aborden els focs festius del cicle estival, amb Sant Joan i la Flama del Canigó com a data assenyalada. Comptarem amb les aportacions de Barcelona o Luishon (Occitània), la Cremada del Dimoni a Badalona i els fanalets de Sant Jaume a Lleida.

21h: Cercavila des de l'Auditori Santa Llúcia fins a la plaça de Sant Pere amb el grup Els Ganxets, Grallers del Baix Camp, i encesa de la teiera com a símbol de foc festiu reusenc.

21.30h: Cercavila des de la plaça de Sant Pere fins al Mercadal amb tonades de Sant Antoni del Principat, amb el grup Bufalodre (mitja cobla), i mostra d'enceses d'atxes d'espígol de la Riera de Gaià i Vandellòs.

22h: Arribada al Mercadal, encesa de fogueres amb acompanyament musical, sopar popular i fatxos d'Onil. Actuaran diferents formacions musicals representatives de les toques populars que acompanyen les enceses de les fogueres.

Diumenge 28 de maig

11h: Inici del darrer dia del Simposi.

11.15h: Francesc Salas Borrell, del Patronat Sardanista de Reus, «Foc i Flama del Canigó a Reus».

11.30h: Presentació de les actes del «I Simposi Internacional de Focs a la Mediterrània», que tingué lloc a Vic l'any 2016.

12h: Descans.

12.30h: Presentació del «Calendari de pobles que fan falles i bones pràctiques», a càrrec de Sofia Isus, de la Universitat de Lleida, i Silvan Valette, vicepresident d'Eth Ostau Comengés.

13h: Conclusions de les jornades «Focs Festius a la Mediterrània. II Simposi Internacional», relleu i cloenda.

Activitats complementàries

Els dies previs al Simposi hi haurà un seguit d'activitats de diversos formats per tal d'apropar els focs festius i les seves diverses representacions al conjunt de la població.

El divendres 12 de maig, a 2/4 de 8 del vespre, presentació de «Focs Festius a la Mediterrània. II Simposi Internacional», a càrrec de Salvador Palomar, a la Sala Santa Llúcia, i inauguració de l'exposició «Falles i fogueres. Focs festius als Països Catalans».

El dimarts 16 de maig, a les 7 de la tarda, al Museu de Reus, a la plaça de la Llibertat, inauguració de l'exposició «Sant Antoni, festa major d'hivern», a càrrec de Pep Fornés, director del Museu Etnològic de Barcelona.

El divendres 19 de maig, a 2/4 de 8 del vespre, al Centre Cívic del barri Gaudí, conferència «Les fogueres de Sant Joan a Reus» i passi de fotografies de fogueres locals, a càrrec de Salvador Palomar i Ferran Sugranyes.

El dimecres 24 de maig, a 2/4 de 8 del vespre, a l'Arxiu Municipal de Reus, conferència «El foc a la festa: entre la necessitat i el simbolisme», a càrrec d'Ezequiel Gort.

El dissabte 27 a la tarda, a la Sala del Castell, projeccions d'audiovisuals sobre focs festius dels Països Catalans i d'arreu de la Mediterrània, o al Mercadal es podrà visitar una mostra d'atxes, aixames i fogueres d'arreu dels Països Catalans i d'Itàlia.

Inscripcions al Simposi

La inscripció i l'assistència al Simposi són gratuïtes i lliures, però la inscripció prèvia a les jornades dóna dret a rebre'n el dossier. Cal formalitzar la inscripció enviant un correu electrònic a reus@carrutxa.cat, amb les vostres dades (nom i cognom, DNI i tipus de quota).

La quota de 25€ dóna dret al dinar i al sopar de dissabte.

La quota de 25 + 15€ dóna dret al dinar i sopar de dissabte i a rebre la publicació de les actes del Simposi en format electrònic o en paper.

Organització

L'organització de «Focs Festius a la Mediterrània. II Simposi Internacional», en el marc de Reus Capital de la Cultura Catalana 2017, és a càrrec de Carrutxa, de l'Ajuntament de Reus i del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, amb la col·laboració de l'Institut Ramon Muntaner, del Museu Etnològic de Barcelona i de la Germandat de Sant Isidre i Santa Llúcia de Reus, i compta amb el suport de l'Obra Social de "la Caixa" i de la Conselleria de Cultura, Participació i Esports de les Illes Balears.

Llocs

Conferències i comunicacions: Sala Santa Llúcia (raval de Robuster, 34)

Projeccions audiovisuals: Sala del Castell del Cambrer (plaça del Castell, 3)

Exposicions: Sala Santa Llúcia (raval de Robuster, 34) i Museu de Reus (plaça de la Llibertat, 13)

Conferències prèvies:

⤴ Divendres 12 de maig, presentació: Sala Santa Llúcia (raval de Robuster, 34)

⤴ Divendres 19 de maig: Centre Cívic del barri Gaudí (avinguda de Barcelona, 6)

⤴ Dimecres 24 de maig: Arxiu Municipal de Reus (carrer de Sant Antoni M. Claret, 3)

Dinar dissabte 27 de maig: 3 de 9 (carrer de Rosich, 4)

Hotels:

Hotel Gaudí: 977 345 545 (raval de Robuster, 49)

Hotel Reus Park: 977 958 173 (carrer de Jaume Vidal i Alcover, 7)

Grups de música

Corrandes són Corrandes

Corrandes són Corrandes és una companyia professional dedicada a la cançó de text improvisat i la música tradicional. Neix el 2013 amb la voluntat de generar una proposta escènica i dinàmica utilitzant les possibilitats del vers improvisat en català, les seves formes properes i la música tradicional. Tenen un ventall d'espectacles de diferents formats. La seva proposta es completa amb opcions de formació, dinamitzacions de cantades, divulgació i recerca.

Escola de Festa de sa Ximbomba

L'Escola Festa de sa Ximbomba va ser creada el 1995 amb la finalitat de mantenir viva la tradició dels cants de pagès i dels cants de ximbomba la revetlla de Sant Antoni a sa Pobla.

Eths quate de Comenge

Quatre companys de l'associació cultural Eth Ostau Comengés (Gascunya, Occitània) s'han reunit per a mostrar-nos amb el seu espectacle «Sasons de Huèc», una selecció de sons, tonades i melodies vinculades al temps de l'arribada de l'estiu.

Bufalodre

La festa de Sant Antoni compta al Principat amb tonades específiques de sacs de gemecs, flabiol i tamborí per a acompanyar el porc que, després de tombar per la vila, era subhastat a benefici de la festa. La nit de dissabte les tornarem a escoltar.

La ronda del mig

Un grup de músics de les comarques centrals dels Països Catalans ens durà rondes i albaes pròpies de la festa de Sant Antoni i d'altres celebracions. Cançons improvisades a ritme de jota que ens acompanyaran al voltant de la foguera.